

návrhu k projednání některým vlastníkům nemovitostí dotčených návrhem a zapsaných v katastru nemovitostí mohou nastat komplikace. Jestliže adresát písemnosti má pobyt nebo se zdržuje v cizině, je třeba postupovat přiměřeně podle ustanovení správního řádu o doručování do ciziny a doručování provést prostřednictvím provozovatele poštovních služeb nebo příslušného orgánu státní správy pověřeného k doručování písemností do ciziny. Pokud se písemnost doručovaná do ciziny orgánu ochrany přírody vrátí zpět jako nedoručená, není třeba adresátovi usnesením ustanovovat opatrovníka, neboť v tuto chvíli ještě nejde o správní řízení, ale o fázi oznamování návrhu na vyhlášení, která je součástí legislativního procesu; proto se příslušná ustanovení správního řádu o opatrovníkovi neužijí. Obdobně je třeba přistupovat k situaci, kdy se zasláná písemnost orgánu ochrany přírody vrátí s tím, že adresát zemřel. Potom

nelze spravedlivě požadovat, aby orgán ochrany přírody složitě zjišťoval, zda a jakým způsobem bylo vypořádáno dědictví, a případně proces vyhlášení s ohledem na probíhající dědické řízení odložil na neurčito. V takovém případě lze považovat oznamovací povinnost podle § 40 odst. 2 zákona za splněnou učiněním pokusu o doručení oznámení a zveřejněním oznámení na portálu veřejné správy. Tyto situace zřejmě předvídá novelizované ustanovení § 40 odst. 4 zákona, když počátek běhu lhůty pro uplatnění námitek dotčených vlastníků (a nezapsaných v katastru nemovitostí) váže na den zveřejnění oznámení na portálu veřejné správy (při vyhlášení maloplošných zvláště chráněných území) nebo na doručení oznámení veřejnou vyhláškou (při vyhlášení velkoplošných zvláště chráněných území).

Dosavadní lhůta, ve které je povinen orgán ochrany přírody došlé námítky posoudit a vy-

dat o nich rozhodnutí, zůstala i po novele nezměněna (tj. v délce 60 dnů od uplynutí lhůty pro uplatnění námitek). Povinnost orgánu ochrany přírody zveřejňovat pravomocné rozhodnutí o námitkách na portálu veřejné správy však zákon již neobsahuje, zřejmě proto, že se to vzhledem k povinnosti upravit návrh podle rozhodnutí o námitkách a povinnosti následného zveřejnění vyhlášovacím právního předpisu na úřední desce (a současně způsobem umožňujícím dálkový přístup, tj. na tzv. elektronické úřední desce) příslušného orgánu ochrany přírody, popřípadě publikaci ve Sbírce zákonů nebo Věstníku právních předpisů kraje, jeví jako nadbytečné.

Autor pracuje na ředitelství AOPK ČR, samostatné oddělení právní podpory státní správy

SUMMARY

Kristen M.: Objection Procedures in Declaring Specially Protected Areas and Their Buffer Zones

The article analyses legal aspects in objection procedures as a facultative part of declaring Specially Protected Areas and their buffer zones before the last amendment to Act No. 114/1992 Gazette on the Protection of Nature and the Landscape, as amended later, and after the amendment. Particularly, it aims at a new, broader definition of parties to the specific

administrative procedure. Special attention is given to more detailed identification of property owners affected by proposed protection as subjects justified and competent to submit their objections against the proposal to declare a Specially Protected Area and its buffer zone, when the law newly explicitly states that the state of registration in the Land Registry is decisive. Furthermore, the author deals with possible ways of delivering notices on the proposal to declare a Specially Protected Area to affected owners, points out some complicated situations during the delivery and proposes their solutions. Finally, he mentions the changes related to promulgation of a decision on the objections.

Šidélko ozdobné – překvapení z výsypky

Martin Waldhauser, Michal Mikát

Úvod

Za vážkami bychom se nejspíše vypravili k rybníku, řece nebo na rašeliníště. Málokoho by však napadlo hledat je u melioračního kanálu, který je jediným zpestřením stovek hektarů intenzivně obhospodařovaných lánů polí, nebo u opevněného odvodňovacího kanálu na rekultivované výsypce. I tady však žijí vážky, dokonce jeden z našich naturových druhů – šidélko ozdobné (*Coenagrion ornatum*).

Šidélko ozdobné je východomediteránním druhem a zasahuje ostrůvkovitým výskytem do střední Evropy (ASKEW 1988, DIJKSTRA & LEWINGTON 2006). Tento druh je na rozdíl od drtivé většiny ostatních našich šidélek vyhledávajících stojaté vody vázaný na menší, pomalu tekoucí toky. Podobá se ostatním šidélkům,

samci jsou modročerně zbarvení s odlišnostmi ve tvaru skvrn, samičky jsou na rozdíl od zelečně zbarvených samiček jiných druhů šidélek výrazněji modré.

Historie nálezů

Výskyt v České republice byl znám jen z velmi omezeného počtu lokalit, zejména na základě historických nálezů. V Čechách byl druh zjištěn před více než sto lety u okolí Mladé Vožice a Písku (KREJČI 1890), na Moravě byl nalezen v Brně-Černovicích (CZIZEK 1901). Nálezy z Přerovska (SLAVÍČEK 1930) a Osoblazska (TEYROVSKÝ 1965) nejsou lokalizovatelné ani s přesností faunistického čtvrtce. Poté byl druh považován za neznámý, a to i v době, kdy začaly přípravy s vyhlášením soustavy Natura 2000.

Tak jako u mnoha jiných zoologických objevů i v případě šidélka ozdobného sehrála svou roli náhoda. V roce 2001 byl druh zjištěn v přírodní památce Na Plachtě na okraji Hradce Králové. Jelikož se zde nevyskytují odpovídající biotopy, bylo evidentní, že sem jedinec zalétnul z nepříliš vzdáleného okolí. Při cílených průzkumech byl druh zaznamenán v letech 2003–2007 na Piletickém potoce a jeho přítocich severně od Hradce Králové (MIKÁT & ČIP 2004; MOCEK, MIKÁT & ČIP 2006, DOLNÝ et al. 2007). K dalšímu rozšíření znalostí opět přispěla náhoda – v roce 2009 na Radovesické výsypce u Bílíny bylo při mapování jiného naturového druhu šidlatky kroužkované (*Sympecma paedisca*) nutno dojít k vytípané vodní ploše podél „nevzhledného“ odvodňovacího kanálu

Tandem Coenagrion ornatum; Doksany, potok Čepel, 25. 06. 2009

(opevněného gabionu, s jemným jílovitým bahnem) na jižním úbočí čerstvě zrekulativované výsypky. Právě na tomto kanálu bylo zjištěno šidélko ozdobné v početné populaci. V průběhu roku 2009 bylo zjištěno na dalších 25 lokalitách ve 13 faunistických čtvrcích na přítocích Bíliny, Ohře a Labe v severozápadních a středních Čechách, ale také na dalších tocích východních Čech (WALDHAUSER & MIKÁT 2010).

Je zjevné, že šidélko ozdobné v České republice dlouho unikalo pozornosti výzkumníků. Nejpravděpodobnějším důvodem je to, že preferuje biotopy, které nejsou dostatečně atraktivní z hlediska zažitého ochrannářského a výzkumnického vnímání přírody. Důvodem může být i nenápadnost druhu a podobnost s dalšími druhy šidélek. Pravděpodobně lze předpokládat i další oblasti výskytu šidélka ozdobného v ČR.

V okolních zemích se vyskytuje vzácně v Sasku (BROCKHAUS & FISCHER 2005, SCHMIDT et al. 2008), Bavorsku (KUHN & BURBACH 1998), Rakousku (RAAB et al. 2006). Dále je výskyt tohoto druhu udáván z jihozápadního Polska (BORKOWSKI 1999) a z jižní poloviny Slovenska včetně příhraničních oblastí (ŠÁCHA et al. 2009).

Charakteristika lokalit s výskytem šidélka ozdobného

Lokality s výskytem šidélka ozdobného se nacházejí v bezlesé krajině. Jde o krajinu zemědělskou, případně o krajinu pozměněnou hornickou činností (výsypky, přeložky vodních toků na okrajích dobývacích prostorů). Naprostá většina lokalit leží v nadmořské výšce do 280 m. Nejvýše položenou lokalitou je Radovesická výsypka (380 m n. m.) na severním úbočí Českého středohoří. Z nadmořské výšky nad 400 m je znám výskyt v ČR jen na základě historických údajů (KREJČÍ 1890).

Druh obývá především horní toky potočků, příkopy, meliorační kanály, přítoky nebo vypusti z rybníků. Šířka toku se pohybuje

nejčastěji od 30 cm do 1 metru, hloubka 10–30 cm. V nejsušších obdobích roku zůstávají na některých lokalitách jen jednotlivé louže ve vyschlém korytě. Nejširším vodním tokem (3 metry) se zaznamenaným výskytem je říčka Srpina východně od Mostu. Stanoviště nejsou zastíněna dřevinou, keřovitou ani souvislou vysokou bylinnou vegetací (rákosem). Typickým substrátem dna jsou jemné jílovité sedimenty, jen výjimečně písek (Hlavenský potok západně od Brandýsa nad Labem), pH vody se podle naměřených nebo jinak dostupných údajů pohybuje v rozmezí 7,6–8,6. Rychlost proudu je nízká, do 10 cm/s.

Šidélko ozdobné preferuje úseky toků s pestřejší litorální vegetací, s rostlinnými druhy, jako je např. zevar vzpřímený (*Sparganium erectum*), rozrazil potoční (*Veronica becabunga*), významná je přítomnost submerzní vegetace (vegetace zcela ponořená pod vodou), např. rdest kadeřavý (*Potamogeton crispus*). V těchto úsecích bylo šidélko pozorováno ve větší početnosti

(na Srpíně až 100 jedinců na 100 m toku) a bylo zde zaznamenáno páření a kladební vajíček. Vazba na zachovalé úseky toku ale zřejmě není striktní, druh se v menší míře (jednalo se spíše o jednotlivé nálezy samců) vyskytoval i na degradovaných lokalitách s dominantní chřastící rákosovitou (*Phalaris arundinacea*) a kopřivou dvoudomou (*Urtica dioica*), nebo naopak v téměř holém opevněném korytě Rosovky na návsi obce Lkáň. V úsecích nejvíce degradovaných, zarostlých souvislými porosty rákosu, šidélko ozdobné nebylo zaznamenáno. Zarůstání toku rákosem je pro něj zřejmě výrazně horší než zarůstání jinými vysokými rostlinami, např. chřastící rákosovitou (*Phalaris arundinacea*), zblochanem vodním (*Glyceria maxima*). Podobné postřehy – negativní vliv zarůstání toků – uvádí SCHMIDT et al. (2008) i ze sousedního Saska.

Na lokalitách s výskytem šidélka ozdobného se obvykle vyskytuje málo dalších druhů vážek; šidélko ozdobné je často na lokalitě dominantním nebo jediným druhem vážky. Spolu s ním byly nejčastěji nalézány motýlice obecná (*Calopteryx virgo*), šidélko ruměnné (*Pyrrhosoma nymphula*), šidélko páskované (*Coenagrion puella*) a šidélko brvonohé (*Platycnemis pennipes*), méně často i jiné druhy.

Ohrožení a ochrana

Podle červeného seznamu vážek ČR (HANDEL et al. 2005) i podle DOLNÉHO et al. (2007) je druh hodnocen jako kriticky ohrožený; hodnocení je založeno na základě výskytu známého před rokem 2009. V rámci Evropy je to druh ubývající, především z důvodu úbytku vhodných biotopů (SAHLÉN et al. 2004). Je zařazen do přílohy II Směrnice EU o stanovištích soustavy Natura 2000, tedy do skupiny druhů, které jsou členské státy povinny dostatečně chránit vyhlášením chráněných území. Pro šidélko ozdobné je vyhlášena jediná evropsky významná loka-

Biotop šidélka ozdobného; Srpina pod mostem na silnici Hošnice–Strupčice; nejpočetnější zjištěná populace, 13. 06. 2009

lita – Piletický a Librantický potok severně od Hradce Králové.

Na základě terénních pozorování lze jako největší nebezpečí označit degradaci biotopu zarůstáním vodního toku chřasticí a hlavně rákosem, popř. invazními neofyty a dřevinami v důsledku eutrofizace prostředí. Rizika představují úpravy vodních toků, opevnování koryta, čištění koryta spojené s výraznou změnou vegetace a hydrologických poměrů.

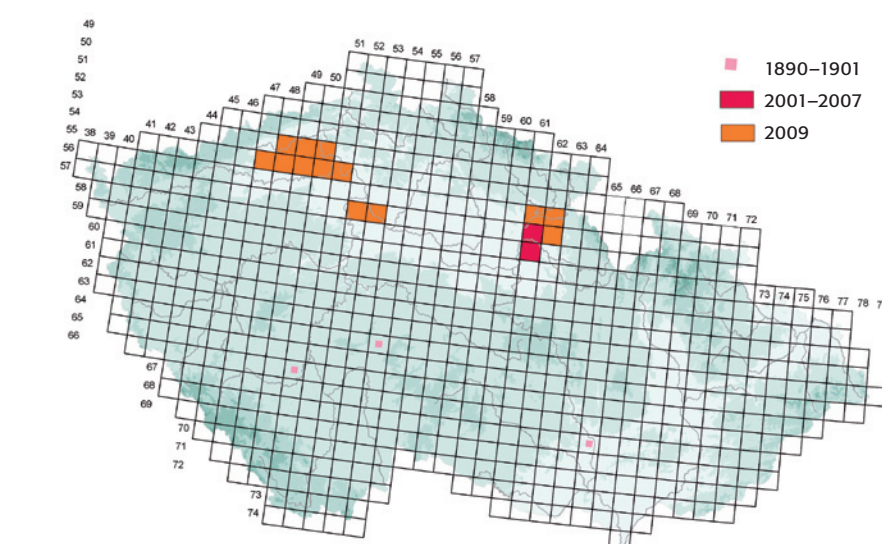
Základem účinné ochrany musí být podrobné zmapování výskytu. Na perspektivních úsecích lze uvažovat o managementových opatřeních podporujících populace. Jde zejména o zamezení výsadby stromů na březích, případně o vyřezání stromů na březích rostoucích a o mozaikovitě sekání vegetace v korytě potoka (zmenší se pokryvnost méně vhodné vegetace a umožní střídání hustší a méně husté vegetace – šidélko preferuje právě středně zarostlé úseky toků). Z dlouhodobého hlediska by bylo vhodné omezit eutrofizaci toků, např. přeměněním polí v blízkosti toku na travní porosty. Podrobněji navrhovaná managementová opatření shrnuje MIKÁT (2009).

*Snímky M. Waldhauser
M. Waldhauser pracuje na Správě
CHKO Lužické hory*

*M. Mikát studuje na Přírodovědecké fakultě
Univerzity Karlovy*

LITERATURA

ASKEW R. R. (1988): The Dragonflies of Europe. Harley Books, England. – BORKOWSKI A. (1999): Wążki (Odonata) byłego województwa jeleniogórskiego z uwagami do aktualnego stanu badań, zagrożeń oraz potrzeb ochrony. Przyroda Sudetów Zachodnich, Jelenia Góra, 2: 37-56. – CZIJEK K. (1901): Systematisches Verzeichnis der in der Umgebung von Brünn vorkommenden Libellen III. Bericht u. Abhandl. d. Club f. Naturkunde f. d. Jahr 1900–1901, Brünn, 43-44. – DIJKSTRA K.-D. B. & LEWINGTON R. (2006): Field guide to the dragonflies of Britain and Europe including western Turkey and north-western Africa. British Wildlife Publishing, Milton on Stour. – DOLNÝ A., BARTA D., HOLUŠA O., WALDHAUSER M. & HANEL L. (2007): Vážky České republiky: Ekologie, ochrana a rozšíření. The Dragonflies of the Czech Republic: Ecology, Conservation and Distribution. Vlašim: Český

Výskyt šidélka ozdobného v ČR; faunistické čtverce s výskytem šidélka ozdobného

svaz ochránců přírody, 678 pp. – HANEL L., DOLNÝ A., ZELENÝ J. (2005). Odonata (Vážky), 125-127 in: FARKAČ J., KRÁL D. & ŠKORPÍK M. (eds.): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. Red list of threatened species in the Czech Republic. Invertebrates, 2005 Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha; 760 pp. – KREJČÍ A. (1890): Šidla a vážky (Odonata) země české. Vesmír, 19: 31-33, 54-56, 78, 102-103, 126-127, 134-136, 158-160, 206-207, 234-236, 255-256. – KUHN K. & BURBACH K. (eds.) (1998): Libellen in Bayern. Ulmer, Stuttgart. – RAAB R., CHOVANEC A. & PENNERSTORFER J. (2006): Libellen Österreichs. Umweltbundesamt, Springer Verlag, Wien/New York. – MIKÁT M. & ČÍP D. (2004): Nové nálezy šidélka ozdobného – *Coenagrion ornatum* (SELYS, 1850) (Odonata, Coenagrionidae) z České republiky. [New records of dragonfly *Coenagrion ornatum* (SELYS, 1850) (Odonata, Coenagrionidae) from the Czech Republic. in Czech, English Abstract] Acta Musei Reginahradecensis s. A., 30:43-44. – MIKÁT M. (2009): Významná zpráva – ověření výskytu a monitoring populací vážek významných z hlediska Evropského společenství. Piletický potok a jeho přítoky – *Coenagrion ornatum*. Ms., nepublikováno. Deponováno: AOPK ČR Praha. – MOCEK B., MIKÁT M. & ČÍP D. (2006): Významné a zajímavé nálezy vážek (Insecta, Odonata) z regionu východních Čech. [Significant and interesting findings of dragonflies (Insecta, Odonata) in East Bohemian Re-

gion (Czech Republic). In Czech, English summary] Vážky 2005. Sborník referátů VIII. celostátního semináře ve Žďárských vrších. ZO ČSOP Vlašim, 2006: 15-48. – SAHLÉN G., BERNARD R., CORDERO - RIVERA A., KETELAAR R. & SUHLING F. (2004): Critical species of Odonata in Europe. International Journal of Odonatology 7 (2) 2004: 385-398. – SCHMIDT CH., HACHMOELLER B. & KUEHFUSS M. (2008): *Coenagrion ornatum* Selys, 1850 (Odonata: Zygoptera: Coenagrionidae) im Landschaftsschutzgebiet "Nassau" bei Meissen/Sachsen. [Coenagrion ornatum Selys, 1850 (Odonata: Zygoptera: Coenagrionidae) in the landscape protection area Nassau near Meissen, Saxony. In german, english abstract] Faunistische-Abhandlungen-Dresden. 2008; 26:119-135. – SLAVÍČEK J. (1930): Mřížokřídli, síťokřídli – Pseudoneuroptera, Odonata, In: Vlastivěda střední a severní Moravy. Uspořádali N. Černý a R. Pelíšek, Kroměříž. Vlastivěda župy olomoucké, D 1:365-367. – ŠÁCHA D., DAVID S., BULÁNKOVÁ E., JAKAB I. & KONVIT I. (2007): Vážky Slovenské republiky. (<http://www.vazky.sk>, 12. október 2009). – TEYROVSKÝ V. (1965): Studie vážek Osoblažska. (Studien der Libellenfauna des Gebietes von Osoblaha). In Referáty entomol. symposia 22-24. IX. 1964 u příležitosti 150 let Slezského muzea v Opavě. Slezské muzeum v Opavě: 259-284. – WALDHAUSER M. & MIKÁT M. (2010): New records of *Coenagrion ornatum* (Selys, 1850) (Odonata, Coenagrionidae) in the Czech Republic. Libellula (in print).

SUMMARY

Waldhauser M., Mikát M.: The Ornate Bluet – A Surprise from a Coal Mine Dump

The distribution of the Ornate Bluet (*Coenagrion ornatum*), also known as the Ornate Damselfly, in the Czech Republic is far more extensive than it was considered before 2009. At that time the only single recent population from the Piletický potok Brook Basin and five historical re-

cords from Bohemia and Moravia had been known. In 2009 25 new sites inhabited by the Ornate Blue were discovered. They are located in northern, central and eastern Bohemia and are situated mostly in open farmlands or mining areas at altitudes below 280 m a.s.l. *Coenagrion ornatum* prefers sunny parts of brooks and channels with rich littoral vegetation (e.g., the Branched Bur-reed *Sparganium erectum*, Brooklime *Veronica beccabunga*, Pondweed *Potamogeton* spp.). However, it also occurs at degraded and regulated stream stretches where the vegetation is dominated by the Reed Canary Grass (*Phalaris arundinacea*) and the Stinging or Common Nettle (*Urtica dioica*).